

Oponentský posudek na habilitační práci Terezy Matějčkové, PhD.

Kdo tu mluvil o vítězství? Osm cvičení ve filosofické rezignaci

Předložená habilitační práce, příznačně uvedená jedním Rilkovým veršem, se vyznačuje především pozoruhodnou tenzí, která celým textem prostupuje od začátku až do konce. Na jedné straně se jedná o osm kultivovaných exkursů k autorům, které lze v současnosti – třebaže jeden z nich dosud žije a coby filosof je stále aktivní – už s klidným svědomím začlenit do kategorie klasiků: Hegel (kterému autorka již předtím věnovala vynikající doktorskou práci), Schopenhauer, Nietzsche, Kierkegaard, Cioran, Camus, Agamben a Simone Weil. Autorka zde svrchovanou měrou osvědčuje schopnost trpělivé, pečlivé a pronikavé exegeze náročných filosofických textů, ale zároveň také schopnost interdisciplinárních přesahů, prokazujících v jejím případě erudici, která dalece překračuje kompetence historicko-filosofické.

Na stranu druhou se však rozhodně nejedná o práce spadající čistě do oblasti dějin filosofie. Autorka to jasně vyjadřuje v úvodu, kde vyslovuje velice zajímavou *filosofickou* tezi: „rezignace patří k ustavení já“ (s. 1). Nejedná se tedy o akcident subjektivity, ale o něco, co podle autorky patří k samotnému jejímu základu. Pakliže by takové východisko mohlo vypadat pesimisticky, je třeba podotknout, že autorka – která se ostatně ve své práci soustavně vymezuje vůči fenoménu nihilismu – pojem rezignace chápe velmi specifickým způsobem: rezignace je „výkonem, jímž se neztrácíme. (...) Není to ani prohra, ani vítězství, ani aktivita, ani pasivita“ (s. 2). Už jen z toho je patrné, že oněch osm kapitol, z nichž každá ze své specifické perspektivy pojem rezignace osvětluje, bude představovat svébytný myšlenkový výkon, spočívající ve snaze nahlížet pojem rezignace nanejvýš nesamozřejmým způsobem: v tomto ohledu je symptomatické, že v celém textu se budou často navracet dvě emblematické postavy, které takto pojatý fenomén rezignace ztělesňují, totiž postava mnicha a postava úředníka (srv. např. kapitolu o Hegelovi a Agambenovi).

Ono napětí, které jsem na začátku zdůraznil, je tedy nutno chápat jako napětí mezi návratem k dějinám filosofie a pokusem originálně interpretovat naše „moderní já“ – autorka se opět hned na začátku ostře vymezuje vůči „mohutnému proudu současné filosofie (...), která v člověku spatřuje bytost společenskými podmínkami natolik podmíněnou, že *jako* jednotlivec postrádá vládu nad duchem i tělem“ (s. 2). V tomto ohledu rozhodně stojí za zmínku autorčiny analýzy uvádějící zkoumané filosofy do kontextu současnosti (jeden příklad za všechny: analýza psaní a sociálních sítí v cioranovské kapitole, s. 141 – nejedná se tu o žádný anachronismus, ale naopak o schopnost vidět starší autory v aktuálních souvislostech).

Velice zajímavých momentů, které by v přítomné práci bylo možno vyzdvihnout, je víc než dost. Poněvadž jsem výše zmínil autorčinu schopnost vytvářet nečekané a inspirativní interdisciplinární paralely, uvedu alespoň jednu literární referenci, která se v několika kapitolách opakovaně navrácí: dílo Michela Houllebecqa. Rozbor jeho posledního románu *Serotonin* na s. 142 pokládám skutečně za nanejvýš instruktivní. Rozhodně bych také vyzdvihl předposlední kapitolu, pojednávající přístupným způsobem o filosofovi tak náročném, jakým je G. Agamben, u něhož se autorka soustřeďuje na „konceptuální“ postavu Melvillova pisáře Bartlebyho jakožto bytosti „udržující se v rovnováze mezi afirmací a negací, přijetím a odmítnutím“ (s. 165). Další nanejvýš návodnou „literární“ reflexi představuje autorčina úvaha nad tvorbou skupiny Oulipo (s. 170), jejíž slavná „omezující pravidla“ jsou zde vykládána jako možnosti „rozšíření jazyka a objevení nových jazykových prostředků“.

Úhrnem řečeno: text *Kdo tu mluvil o vítězství?* zastupuje žánr, který v českém – filosofickém, ale třeba i literárněvědném – kontextu nebývá přítomen příliš často. Jedná se o kultivovanou filosofickou esejistiku (toto označení rozhodně nepojímám v nějakém pejorativním smyslu), která se vyznačuje schopností propojit suverénní znalost dějin filosofie s úvahami nad přítomnou dobou. Oceňuji v toto směru autorčin lehký styl, který se nebojí ani některých radikálních formulací (např. Cioranovo dílo je „zoufale neoriginální“, s. 131). Zdá se mi, že hlavním kladem takto pojatého filosofického myšlení je v neposlední řadě schopnost přitáhnout k filosofii i ty, kdo by ji jinak měli tendenci považovat za disciplínu příliš abstraktní a otažitou. A abych citoval autorčina vlastní slova, „to není málo“.

Po formální stránce práci nelze vytknout prakticky nic. Několik drobných gramatických chyb a stylistických neobratností není nikterak na překážku plynulému čtení.

Dovoluji si tedy uzavřít tím, že předložená práce podle mého názoru bezezbytku splňuje požadavky kladené na habilitační práci, a proto ji jednoznačně **doporučuji k dalšímu postupu v habilitačním řízení.**

Praha, 5. 10. 2022

Josef Fulka